

แนวทางในการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพ สำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว

A Guideline for Social Protection and Assistance Through Vocational Training
for Prisoners and Ex-Convicts

ปานเดช ประเสริฐศรี¹ , และ อจิราภา เพียรขุนทด

Panudech Prasertsri¹, and Ajirapa Pienkhuntod

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, Khon Kaen University

E-mail: Panudat.p@kkumail.com¹

Received 4 April 2023; Revised 19 April 2024; Accepted 29 August 2024.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพ สำหรับกลุ่มผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบ การฝึกอบรมอาชีพสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังและกลุ่มผู้ได้รับการปล่อยตัว 3) อุปสรรคของการจัดการคุ้มครองและ การสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ ได้ศึกษาแนวคิดการคุ้มครองและการสงเคราะห์ แนวคิดการฝึกอบรมอาชีพ และทฤษฎีลงโทษ ผู้กระทำผิดเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้เลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ บุคลากรเรือนจำ กลางขอนแก่น และเรือนจำอำเภอกุดชุมพภูมิ ขอนแก่น จำนวน 10 คน และผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว จำนวน 10 คน โดยเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) เรือนจำมีรูปแบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยโปรแกรมการฝึกอบรมอาชีพ โดยมุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพที่ผู้ต้องขังสนใจ ทำให้ผู้ต้องขังได้เสริมสร้างองค์ความรู้ทางอาชีพด้านต่าง ๆ ให้มี ทักษะทางการทำงาน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพ โดยมีเครือข่ายที่ร่วมมือกับเรือนจำ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงานและวิทยาลัยการอาชีพ ซึ่งเข้ามาให้ความรู้และเพิ่มทักษะทางอาชีพ ทำให้เพิ่มมิติทาง อาชีพที่หลากหลายแก่ผู้ต้องขัง 3) อุปสรรคของการฝึกอบรมอาชีพ ได้แก่ เนื้อหาหลักสูตร ไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่จำเป็นในเรือนจำ ทั้งบุคลากรและสิ่งของ จำเป็น ขนาดของเรือนจำที่ไม่เหมาะสม ควรมีการพัฒนาารูปแบบการฝึกอาชีพที่ทันสมัยและเป็นที่ต้องการของ ตลาดแรงงาน รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรภายในเรือนจำให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนผู้ต้องขังเป็น หลัก

คำสำคัญ: ผู้ต้องขัง; ผู้ได้รับการปล่อยตัว; การฝึกอบรมอาชีพ

Abstract

The research aims at: 1) studying social protection and assistance in a form of professional training for prisoners and ex-convicts, 2) factors in the provision of the social protection and professional training assistance for both groups of individuals, and 3) obstacles in providing such protection and assistance for them. This qualitative research also studied the concepts of social protection and assistance, of professional training, and the theories of punishing the offenders for improvement and revival. The research data was collected from in-depth interviews with 10 prison officials from Khon Kaen Central Prison and Phon District Prison and 10 ex-convicts who were specifically selected and then was descriptively analyses.

The research results show that: 1) the prisons have arranged professional training program as a form of revival of the prisoners by focusing on their interests and their development of professional skills in different professions, 2) the factor in the arrangement of the professional training is the prisons with their collaborative networks such as the Department of Skill Development and the Industrial and Community Education Colleges who help share knowledge and develop work-related skills to increase work opportunities for the prisoners, and 3) the results of the study revealed three obstacles to the professional training which were the inconsistency of the lessons with the demand of the labour market nowadays, the limited essential resources such as human resources and necessities in the prisons, and the unsuitable size of the prisons. These issues suggest the improvement of the professional training programs to be modern and consistent with the demand in the labour market as well as the resources in the prisons in order that they are suitable and sufficient for the numbers of the prisoners.

Keywords: Prisoners; Ex-convicts; Professional training

บทนำ

ปัจจุบันผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ ประสบปัญหาการว่างงาน ไม่มีงานและไม่มีอาชีพเป็นหลักเป็นแหล่งทำ ทั้งยังคงไม่สามารถจะประกอบอาชีพได้อย่างอิสระมากนัก ไม่มีผู้ว่าจ้างทำงานหรือผู้ประกอบการ รวมถึงเอกชนที่จะจ้าง ทำให้ผู้ได้รับการปล่อยตัวส่วนใหญ่นั้น ไม่สามารถหารายได้เพื่อที่จะมาเลี้ยงดูตนเองหรือหากมีครอบครัวก็ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ สืบเนื่องมาจากประเทศไทยมีทั้งข้อกำหนดทางกฎหมาย กฎเกณฑ์ รวมไปถึงคุณสมบัติสำคัญและลักษณะต้องห้ามในการทำงาน และต้องไม่เป็นบุคคลที่เคยต้องถูกคุมขังหรือต้องคำพิพากษาของศาลมาก่อน อีกทั้งผู้ที่เคยต้องถูกจำคุกมักจะถูกสังคมไทยมองว่าเป็นบุคคลที่อันตรายหรือบุคคลที่สังคมไม่ยอมรับ เป็นภัยคุกคามที่อาจจะสร้างปัญหาหรือก่อความวุ่นวายให้กับสังคมได้ ทำให้สังคมเกิดการไม่ยอมรับ เพราะมีความเชื่อว่าอาจจะกระทำความผิดขึ้นอีก และการถูกลดทอนสิทธิมนุษยชนลง ทั้งการประกอบอาชีพ และการได้รับสวัสดิการทางสังคมที่ดี ขาดการดูแลทางด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงสิทธิเสรีภาพที่เขาควรจะได้รับอย่างเป็นธรรม ทั้งยังขาดการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการแก้ไขเพื่อการฟื้นฟูผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง

สภาพปัญหา รวมถึงสาเหตุสำคัญที่อาจทำให้ผู้ได้รับการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว กลับไปกระทำผิดซ้ำนั้น คือการมีช่องโหว่ทางกระบวนการยุติธรรมของสังคมไทยที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างถูกต้อง นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ ยังไม่สามารถสร้างจุดเชื่อมต่อเข้าหากันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการปฏิบัติต่อผู้พ้นโทษกับสังคมของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวที่จะต้องกลับไปดำรงชีวิตภายนอกหลังจากออกจากเรือนจำ ซึ่งส่งผลให้กลุ่มผู้ได้รับการปล่อยตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ถูกต้องโทษเป็นระยะเวลานาน หรือผู้ต้องขังคดียาเสพติด ที่ไม่อาจปรับตัวเข้าหาคนในชุมชนหรือสภาพแวดล้อมสังคมได้ในระยะเวลาเปลี่ยนผ่านนี้ จึงมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาการคิดกลับไปสู่วงจรการกระทำผิดซ้ำตามเดิม (ปิยะนุชและพงศ์สันต์, 2559) โดยปัญหาผู้ได้รับการปล่อยตัวไม่มีงานทำ หรือการหวนมากระทำความผิดซ้ำ เป็นปัญหาใหญ่ที่ทั้งกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน หน่วยงานรัฐ หรือแม้แต่องค์กรเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ตาม ต้องมีการผลักดันและพัฒนาระบบช่วยเหลือแก่กลุ่มคนเหล่านี้อย่างจริงจัง และไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาสวัสดิการสังคมสำหรับผู้ได้รับการปล่อยตัวเท่านั้น ยังรวมไปถึงสิทธิคุ้มครองตามหลักมาตรฐานสากล สวัสดิการสังคมรูปแบบการเรียนรู้การประกอบอาชีพตามความถนัดหรือความสามารถของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญที่ต้องส่งเสริมให้เกิดนโยบายสำหรับการพัฒนาสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ได้รับการปล่อยตัวอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการขัดเกลากฎติกรรมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจ ให้ผู้ได้รับการปล่อยตัวที่จะออกไปดำรงชีวิตภายนอกนั้นสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมสังคมได้ และสามารถหารายได้จากการทำงานเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวต่อไป

บทความวิจัยนี้นำเสนอถึง แนวทางในการจัดการคุ้มครองและการสงเคราะห์ผ่านรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนานโยบายในการดูแล ช่วยเหลือ รวมถึงคุ้มครองสิทธิและสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัวอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมตามหลักมาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายในเรือนจำกลางขอนแก่น และเรือนจำอำเภอฟล เพื่อการส่งเสริมสร้างโอกาส เพิ่มทางเลือกในการนับหนึ่งเริ่มต้นชีวิตใหม่ของผู้ได้รับการปล่อยตัวภายหลังพ้นโทษ มีการส่งเสริม สนับสนุนการแก้ไขเพื่อการฟื้นฟูผู้ต้องขังให้มีทัศนคติที่ดีมีการปรับปรุงตัวเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมอีกครั้ง โดยมีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพทางจิตใจที่ดียิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ช่วยเหลือผ่านรูปแบบการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติชน โดยสังคมเปิดโอกาสให้การยอมรับมากขึ้น ดังนั้นนโยบายเหล่านี้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการช่วยส่งเสริมทักษะให้พวกเขาสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งได้รับการปล่อยตัว สามารถมีงานทำ มีอาชีพสุจริต สามารถนำศักยภาพเหล่านี้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว
3. เพื่อศึกษาอุปสรรคของการจัดการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการคุ้มครองและการสงเคราะห์

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ (2560) กล่าวว่า การคุ้มครองผู้ต้องขังรวมถึงผู้ที่พ้นโทษแล้ว สามารถทำได้หลากหลายช่องทาง ตัวอย่างเช่น กำหนดนโยบาย พัฒนามาตรการทางสังคม หรือบทบัญญัติตามกฎหมายที่นำออกมาบังคับใช้กับผู้พ้นโทษ ให้มีสิทธิตามกฎหมายว่าควรมีการกำกับดูแลและได้รับการส่งเสริม สงเคราะห์ในเบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังออกจากเรือนจำ เพื่อสร้างทัศนคติ มุมมองในการใช้ชีวิต โดยมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ในการปรับตัวเข้ากับสังคม สร้างความรู้และทักษะทางอาชีพ รวมถึงการปรับตัวให้กับเขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมภายนอกได้

2. หลักแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมอาชีพ

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน (2560) กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชนและระบบเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ส่งผลทำให้แรงงานส่วนใหญ่ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ให้เกิดความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นหน่วยย่อยของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับชุมชน สังคม เพื่อเป็นการช่วยให้แรงงานสามารถพัฒนาศักยภาพ ปรับสภาพความเป็นอยู่ทางการทำงานในการใช้ชีวิต รวมถึงไปสู่จุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ ดังนั้นแล้วการฝึกอบรมอาชีพจึงมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยให้แรงงานมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในสังคม สามารถเพิ่มโอกาสทางการทำงาน หรือฝึกฝนอาชีพใหม่ ทั้งนี้การฝึกอบรมอาชีพมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการฝึกอบรมของตนเอง เช่น ฝึกอาชีพเพื่อยกระดับตนเอง ฝึกอาชีพเพื่อเป็นอาชีพเสริม และฝึกอาชีพเพื่อเป็นอาชีพใหม่ เป็นต้น

3. หลักการทฤษฎีกลไกโทษผู้กระทำผิดเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory)

การแก้ไขฟื้นฟูทั้งทางพฤตินัยและพฤติกกรรมของผู้ต้องขังหรือผู้กระทำผิด ญัตติวัฒน์ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การลงโทษเขาเหล่านั้นควรมีไว้เพื่อแก้ไขและทำการฟื้นฟูทั้งกายและจิตใจแก่ผู้ที่เคยกระทำผิดให้สามารถกลับตัวเป็นคนที่ดีของคนในสังคมให้ได้ เพื่อที่จะไม่ให้เขาเหล่านั้นต้องหวนกลับไปก่อกระทำผิดอีกในอนาคต รวมไปถึงมีความพยายามที่จะดูแล ช่วยเหลือให้ผู้กระทำผิดปรับตัวและกลับคืนสู่สังคม ดังนั้นจึงต้องให้การศึกษารเรียนรู้ ตามที่หน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องจัดทำ โดยผ่านการอบรมทางอาชีพในเรือนจำ มีการส่งเสริมองค์ความรู้ เพิ่มความสามารถให้เพียงพอ เพื่อที่จะทำให้งานที่เขาทำเป็นประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อออกจากเรือนจำ อีกทั้งมีความพยายามในการช่วยเหลือไม่ให้ผู้เขาเหล่านั้นไม่รู้สึกรำมีปมด้อยในอดีตจากการที่ถูกลงโทษไปแล้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง แนวทางในการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแปรรูปงานราชทัณฑ์เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ โดยมีการพัฒนาและส่งเสริมองค์ความรู้ที่จำเป็นในการฝึกฝนอบรมอาชีพภายหลังพ้นโทษ ซึ่งอยู่บนรากฐานการได้รับการช่วยเหลือและความร่วมมือจากภาคเอกชนในประเทศไทย โดยเสนอรูปแบบนโยบายของหน่วยงานรัฐใหม่ พบว่า ควรมีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดนโยบายในการทำความร่วมมือสร้างองค์กรใหม่ร่วมกันระหว่างเรือนจำและทัณฑสถาน ที่มีแรงงานผู้ต้องขังกับเจ้าของกิจการหรือธุรกิจต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางอาชีพให้กลุ่มคนเหล่านี้มีรายได้เลี้ยงชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌานิกา ศรีวรรณวิทย์, และคณะ (2564) ที่ศึกษาถึง กระบวนการทางวิชาชีพเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการเริ่มต้นมีชีวิตที่ดีของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานภายหลังการได้รับการปล่อยตัวจาก

เรือนจำ พบว่า ควรศึกษาสถานการณ์และสาเหตุของการก่อให้เกิดการกระทำผิด และการกลับไปกระทำผิดซ้ำ และศึกษาความต้องการที่แท้จริงในการฝึกอาชีพ รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี ผ่านกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูการฝึกอบรมวิชาชีพ

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ พื้นที่จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เรือนจำกลางขอนแก่น และเรือนจำอำเภอกมลาขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากร/เจ้าหน้าที่เรือนจำ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลผู้ต้องขัง จำนวน 10 คน และผู้ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำโดยผ่านการฝึกอบรมทางอาชีพ จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะที่ต้องการจะศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัย ใช้วิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) รวมไปถึงการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ เช่น บทความการคุ้มครองและสวัสดิการสังคม เอกสารทางวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์ จากการลงพื้นที่จริง โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเป็นหลัก มีชุดคำถามที่กำหนดแยกไว้สำหรับบุคลากร/เจ้าหน้าที่เรือนจำ และผู้ได้รับการปล่อยตัวอย่างชัดเจน ทำการกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ที่สะดวกสำหรับผู้ให้ข้อมูลและนักวิจัย การสัมภาษณ์ครั้งนี้ใช้รูปแบบการจดบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรและการบันทึกเสียงการสนทนาเป็นหลักในการศึกษารวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ก่อนจะมีการเริ่มสัมภาษณ์เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้มีการขออนุญาตกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกข้อมูลและทำการบันทึกวิดีโอเสียงก่อนเริ่มการสนทนาก่อนทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทำการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์แยกประเด็นคำถามและคำตอบ จากนั้นนำเนื้อหามาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของแต่ละบุคคล ก่อนที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง มาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ หลักแนวคิดทฤษฎี บทความวิจัย รวมไปถึงผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อสามารถทำให้ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างกันของข้อมูลที่ได้ทราบก่อนที่จะนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นไปวิเคราะห์ในขั้นตอนสุดท้าย

3. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อทำการสรุปประเด็นที่ได้และอภิปรายผลของการวิจัยการคุ้มครองและการสงเคราะห์ผ่านรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและได้รับการปล่อยตัว ผ่านการนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว

1. การคัดเลือกและจำแนกกลุ่มผู้ต้องขัง พบว่า เรือนจำกลางขอนแก่นและเรือนจำอำเภอกมลาขอนแก่น มีรูปแบบการเข้าร่วมการฝึกวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังในแต่ละแดน โดยจะต้องผ่านรูปแบบการจำแนกลักษณะ รวมไปถึงทักษะความสามารถผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย และองค์ความรู้เดิม ผ่านการจำแนก

ความสามารถทำให้ความเหมาะสมต่อการฝึกวิชาชีพหรือสาขาอาชีพนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นการจำแนกตามความถนัดของผู้ต้องขังเอง รวมทั้งมีความปลอดภัยในการควบคุม ดูแลกลุ่มผู้ต้องขัง เช่น กลุ่มผู้ต้องขังที่มีความผิดปกติทางสมองหรืออาการทางจิตประสาท ไม่ควรที่จะให้ฝึกวิชาชีพที่ต้องใช้เครื่องมือที่มีความอันตราย เช่น มีด เครื่องมือไฟฟ้า เป็นต้น หรือผู้ต้องขังที่มีประวัติเสพยาเสพติด ไม่ควรเข้าร่วมการฝึกวิชาชีพที่ต้องใช้สารเคมี จำพวกสารระเหย เช่น ทินเนอร์ เป็นต้น

2. การเข้าร่วมการฝึกอบรมวิชาชีพ พบว่า เรือนจำกลางขอนแก่นซึ่งมีขนาดใหญ่ มีรูปแบบการฝึกอบรมที่มีความหลากหลายทางวิชาชีพ สามารถให้กลุ่มผู้ต้องขังนั้นได้เลือกฝึกหรือเลือกงานตามความถนัดของตนเองได้ ส่วนเรือนจำอำเภอฟลซึ่งขนาดเล็ก มีการจัดการฝึกอบรมที่ไม่มากนัก โดยจะมีการกำหนดรูปแบบงานอาชีพที่ใช้ในการฝึกอบรมเอาไว้แล้ว ซึ่งทางเรือนจำกลางจังหวัดขอนแก่น มีรูปแบบการฝึกวิชาชีพและหลักสูตรการสอนต่าง ๆ เช่น ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างเชื่อม ช่างไม้เฟอร์นิเจอร์ งานจักรสาน (หวาย) ปลูกผักออแกนิก ทำขนม เบเกอรี่ พับดอกไม้จากกระดาษ ทำอาหาร นวดแผนไทย ช่างเสริมสวย เป็นต้น ส่วนทางเรือนจำอำเภอฟล มีการฝึกอบรมอาชีพจำพวก งานช่าง ปลูกผักออแกนิก ทำขนม เสริมสวย เป็นหลัก โดยจะมีกลุ่มผู้ต้องขังบางส่วนที่เลือกฝึกอาชีพที่ตนเองไม่เคยทำ ไม่ถนัดมาก่อน เนื่องจากต้องการที่จะเรียนรู้ทักษะทางอาชีพใหม่ ๆ ทำให้สามารถเป็นอาชีพเสริมและหารายได้เพิ่มเติมเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ตอนที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ

3. การส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้สำหรับการฝึกอบรมอาชีพ พบว่า ผู้ต้องขังโดยส่วนมากจากเรือนจำกลางขอนแก่นและเรือนจำอำเภอฟล มีความประสงค์หรือต้องการให้มีการจัดกิจกรรมหรือหลักสูตรในการเรียนการสอนมากกว่าการปล่อยให้อยู่ในเรือนจำโดยเปล่าประโยชน์ โดยความรู้ในการฝึกอาชีพนั้นดำเนินการโดย ศูนย์ (CARE) ซึ่งเป็นหน่วยงานของทางกรมราชทัณฑ์ โดยมีหน้าที่ทั้งส่งเสริมผู้ต้องขังในการฝึกอบรมอาชีพ รวมไปถึงการเข้าไปให้ความช่วยเหลือในการหางานแก่ผู้ได้รับการปล่อยตัว ดังนั้นแล้วการฝึกอบรมวิชาชีพจึงเป็นรูปแบบการสอนที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการใช้เวลาอยู่ในเรือนจำ ซึ่งสามารถทำให้ผู้ต้องขังได้เสริมสร้างองค์ความรู้ทางอาชีพ ให้มีทักษะทางการทำงาน รวมไปถึงสามารถเป็นอาชีพทางเลือกเมื่อได้รับการปล่อยตัว ซึ่งผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีทัศนคติในแง่บวกต่อการจัดการฝึกอบรมดังกล่าว เพราะเป็นการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางอาชีพที่ดี ทำให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่รู้สึกถึงความตั้งใจในการช่วยเหลือ ทำให้พึงพอใจและมีความต้องการให้มีการฝึกวิชาชีพที่มีความหลากหลายทางสายงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ต้องขังส่วนใหญ่ก็จะเลือกฝึกอบรมอาชีพหรืองานที่ตนเองมีความถนัดหรือพอจะมีความรู้และทักษะนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการคุ้มครองและการส่งเสริมรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว

1. การได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพ พบว่า เรือนจำกลางขอนแก่นมีเครือข่ายที่ร่วมมือกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงานและวิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเหล่านี้จึงเป็นกำลังที่สำคัญ โดยการเข้ามาให้ความรู้และเพิ่มทักษะทางอาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สอนงานช่าง การซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า จักรสาน เสริมสวย เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ยังมีศูนย์วิชาชีพสตรีรัตน ที่เข้ามาให้ความรู้และฝึกสอนในการนวดแผนไทยให้กับผู้ต้องขังหญิง รวมถึงการฝึกทำขนม พับดอกไม้จากกระดาษ ซึ่งเป็นสายอาชีพที่ต้องมีการใช้ทักษะฝีมือสูงและความสามารถที่ประณีต ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่เข้ามาช่วยเหลือและช่วยส่งเสริมแก่กลุ่มผู้ต้องขังในการฝึกอบรมทางวิชาชีพ ทำให้กลุ่มผู้ต้องขังสามารถสร้างรายได้ได้ มีเงินเก็บจากการทำงานเสริมในเรือนจำ ส่วนเรือนจำอำเภอฟลมีเครือข่ายที่น้อยกว่า ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ประกอบการโรงงานเกี่ยวกับเครื่องจักร ส่งผลทำให้ประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมทางอาชีพแก่ผู้ต้องขังทำได้น้อยกว่าทางเรือนจำกลางขอนแก่น

2. การเพิ่มทักษะทางอาชีพและสร้างรายได้แก่ผู้ต้องขัง พบว่า กลุ่มผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกอาชีพตั้งแต่แรกเริ่มนั้น ส่วนใหญ่แล้วนอกจากจะเลือกฝึกอาชีพที่ตนเองมีความรู้เดิมหรือมีทักษะความสามารถอยู่แล้ว ก็จะเลือกฝึกอาชีพเสริมที่ไม่เคยได้รับการฝึกฝนมาก่อน จึงทำให้เกิดทักษะทางอาชีพใหม่ ๆ รวมไปถึงมีความรู้และความสามารถในการนำทักษะทางอาชีพนั้น ๆ ไปให้ประโยชน์หลังจากถูกปล่อยตัวได้ ทั้งนี้หลักสูตรการฝึกอาชีพในเรือนจำนั้นยังเป็นการโอกาสที่ดีให้กับผู้ต้องขังที่จะมีรายได้ตอบแทนซึ่งอาจจะได้มาจากการจ้างแรงงานต่าง ๆ และการจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผู้ต้องขังได้ผลิตขึ้นเอง ซึ่งเป็นผลลัพธ์มาจากการฝึกอบรมอาชีพ ทำให้สามารถหารายได้จากการฝึกอาชีพและผลิตสินค้าต่าง ๆ ที่จำหน่ายภายนอกได้ จะทำให้เขานั้นมีรายได้แม้จะยังอยู่ในเรือนจำ สามารถมีเงินเก็บ เพื่อที่จะนำรายได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์หลังถูกปล่อยตัว ดังนั้น จึงเป็นการให้โอกาสแก่เขาเหล่านั้นได้ปรับปรุงตนเอง ส่งเสริมคนดีกลับคืนสู่สังคม ทั้งยังเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานและเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาทักษะฝีมือให้แก่กลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อเข้าสู่กระบวนการทำงาน และส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 อุปสรรคของการจัดการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว

1. ด้านทรัพยากรสำคัญที่มีอยู่อย่างจำกัดภายในเรือนจำ พบว่า สถานที่และขนาดของเรือนจำ รวมถึงวัสดุ-อุปกรณ์ ที่ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการจัดการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง เนื่องจากการขาดเทคโนโลยี เครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาช่วยโดยเน้นกลุ่มผู้เข้าอบรมตามความเหมาะสม เช่น การขาดเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการทำงานประเภทงานจักรสาน ขาดเครื่องมือช่างที่จำเป็น ก็จะทำให้ประสิทธิภาพที่ได้อาจจะส่งผลกระทบต่อชิ้นงานนั้น ๆ ออกมาไม่สมบูรณ์แบบ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดฝึกอาชีพจะต้องเพียงพอ มีความเหมาะสมและจะต้องสอดคล้องกับจำนวนประชากรของผู้ต้องขัง ไม่ทำให้พื้นที่ที่ใช้ทำงานต้องแออัดมากจนเกินไปจนทำให้การทำงานหรือฝึกอบรมไม่เกิดผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ เมื่อมีผู้ต้องขังจำนวนมากแล้ว พื้นที่ใช้สอยในที่ต่าง ๆ จำเป็นจะต้องเพียงพอเหมาะสมตามพื้นที่ใช้สอย เพื่อให้การฝึกอบรมทางอาชีพนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้และทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามกลับพบว่า การดำเนินงานในการจัดฝึกอบรมนั้นมีอุปสรรคใหญ่นั้นก็คือ สถานที่จัดการฝึกอบรมที่มีจำกัด สืบเนื่องมาจากทางเรือนจำขอนแก่น และเรือนจำอำเภอยะลา มีจำนวนของผู้ต้องขังที่แออัด ทำให้สถานที่และทรัพยากรในการกำกับดูแลเป็นไปอย่างลำบาก ทำให้การดำเนินการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพต้องใช้พื้นที่อย่างจำกัดและเกิดความแออัด อาจส่งผลทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและปัญหาอื่น ๆ ของผู้ต้องขังตามมาได้

2. ด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในการฝึกอบรม พบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำหรือบุคลากรเรือนจำที่อยู่ในหน่วยงานของศูนย์ (CARE) คือ แม่แรงสำคัญโดยเป็นทั้งผู้นำ วิทยากรและเป็นผู้มีส่วนในการกำหนดรูปแบบการฝึกฝนและดำเนินการฝึกอบรมทางอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง เมื่อบุคลากรเรือนจำมีไม่เพียงพอหรือไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้ต้องขัง เนื่องมาจากการคัดเลือกเจ้าหน้าที่หรือบุคลากร โดยจำเป็นต้องมีทักษะความสามารถทางการสื่อสารและประสบการณ์ในการให้ความรู้ รวมไปถึงการควบคุมดูแลในการฝึกสอนอย่างชำนาญแล้ว ทำให้บุคลากรที่จะมารับงานในหน้าที่นี้มีไม่มากพอในการกำกับดูแลในการฝึกอาชีพ จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดข้อจำกัดด้านบุคลากรขึ้น ซึ่งส่งผลทำให้ประสิทธิภาพในการควบคุมและดูแลผู้ต้องขังนั้นลดน้อยลง

3. ด้านผู้ต้องขัง พบว่า ปัญหาด้านผู้ต้องขังในเรือนจำ มีดังต่อไปนี้ 1) มีผู้ต้องขังที่เกินความจุของเรือนจำ และการมีสภาพความเป็นอยู่ในสภาพแออัด เนื่องจากพื้นที่ของทางเรือนจำ/ทัณฑสถานมีจำกัด มีความจำกัดทางด้านทรัพยากรพื้นที่ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำ รวมทั้งการจัดอบรม

ด้านการพัฒนาพหุตินิสัยรูปแบบฝึกรอบมอาชีพลุ่มผู้ต้องขัง จึงทำให้ไม่สามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังจำนวนมากได้ เรือ่นจำจึงต้องมีการเคลื่อนย้าย ระบายกลุ่มผู้ต้องขังอยู่ตลอด จึงส่งผลทำให้ผู้ต้องขังนั้นไม่ได้รับการอบมอาชีพจนจบหลักสูตรตามเป้าหมาย 2) กลุ่มผู้ต้องขังเกิน 50 เปอร์เซนต์ เป็นผู้กระทำผิดซ้ำ จึงเป็นปัญหาต่อการปรับพฤติกรรมและพัฒนาพหุตินิสัย เนื่องจากเขาเหล่านี้รู้แนวทางและวิธีหลีกเลี่ยงการเข้ารับการฝึกรอบมเป็นอย่างดี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังกลุ่มนี้ เพราะในทางปฏิบัติไม่สามารถแยกกลุ่มผู้ต้องขังที่เคยกระทำผิดซ้ำหรือกลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่เคยกระทำผิดซ้ำออกจากกันได้เด็ดขาดชัดเจน อีกทั้งผู้ต้องขังที่เคยกระทำผิดซ้ำส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจ หรือให้ความสำคัญในการฝึกรอบมอาชีพเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ต้องขังที่เข้าเรือนจำเป็นครั้งแรกนั้นจะมีความสนใจในโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูมากกว่า

4. ด้านการจ้างแรงงานผู้ได้รับการปล่อยตัว พบว่า แม้ว่าจำนวนกลุ่มผู้ได้รับการปล่อยตัวที่ผ่านการฝึกรอบมทางอาชีพในเรือนจำ ที่มีทั้งทักษะและองค์ความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านพอสมควร ซึ่งในทุก ๆ ปี นั้นมีผู้ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำจำนวนมากพอที่จะทำให้องค์กรเอกชนหรือผู้ประกอบการ ห้างร้าน นายจ้างได้เลือกหาแรงงานที่เหมาะสมกับองค์กรของตนเอง แต่ ส่วนมากก็คือนักโทษหรือผู้ประกอบการโรงงานต่าง ๆ ว่าจ้างแรงงานคนกลุ่มนี้ไม่มากนัก โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มโรงงานหรือเอกชนเหล่านี้ไม่เลือกจ้างผู้พ้นโทษ เนื่องจากยังไม่มีเชื่อมั่นในกลุ่มผู้ได้รับการปล่อยตัวมากพอที่จะจ้าง และยังคงไม่กล้าเสี่ยงในหลาย ๆ ประเด็น ซึ่งอาจจะมาจากสังคมโดยส่วนใหญ่ยังคงไม่ให้การยอมรับมากพอ ทำให้ยังคงเป็นข้อจำกัดในการจ้างงานบุคคลกลุ่มนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลได้ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกรอบมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ได้รับการปล่อยตัว

1. การคัดเลือกและจำแนกผู้ต้องขัง เรือนจำไม่สามารถคัดแยกประเภทกลุ่มผู้ต้องขังออกจากกันอย่างชัดเจนได้ในการอบมวิชาชีพ คือ ไม่สามารถแยกตามประเภทคดีที่กระทำผิด เช่น กลุ่มแก้ไขได้ แก้ไขยาก และแก้ไขไม่ได้ เพื่อให้การคัดเลือกลักษณะผู้ต้องขังในการดำเนินงานมีการจัดโปรแกรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การที่ผู้ต้องขังถูกลงโทษทางวินัย ทำให้เกิดปัญหาต่อการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพหุตินิสัย เพราะเมื่อถูกลงโทษระหว่างการฝึกรอบม มีผลทำให้เขาเหล่านั้นจะต้องหยุด หรือมีผลสิ้นสุดในการอบมหรือพักการอบมในช่วงนั้นไป ส่งผลทำให้ไม่จบการฝึกตามระยะเวลาที่เรือนจำได้กำหนด และยิ่งพบว่า กลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่เคยผิดวินัยจะมีความสนใจและให้ความสำคัญในการฝึกรอบมมากกว่า ตรงกับคำกล่าวการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ (กรมราชทัณฑ์, 2548, น. 1-5) ที่กล่าวว่า การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นศาสตร์และศิลป์ต้องนำความเป็นปัจเจกบุคคลของกลุ่มผู้กระทำผิดเป็นที่ตั้ง ดังนั้น ในการที่จะทำให้โครงการแก้ไขฟื้นฟูผ่านรูปแบบการฝึกรอบมมีประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดอย่างแท้จริง ทุกสิ่งทุกอย่างต้องการรูปแบบชัดเจน ทั้งการวางแผน นับตั้งแต่ก้าวแรกที่ผู้ต้องขังเข้ามาในเรือนจำ

2. การเข้าร่วมการฝึกรอบมทางอาชีพ การให้สิทธิประโยชน์แก่กลุ่มผู้ต้องขัง สามารถช่วยส่งเสริมการเข้าร่วมการฝึกรอบมได้ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเข้ารับการอบมของกลุ่มผู้ต้องขัง ตามรายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูลนั้นส่วนใหญ่กลุ่มผู้ต้องขังที่เป็นผู้ต้องขังใหม่ เข้าเรือนจำครั้งแรกที่ได้รับการลงโทษน้อย จะให้ความสนใจและตั้งใจในการฝึกรอบม เนื่องจากอยากรับสิทธิประโยชน์ที่ทางกรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ เช่น การลดวันลดโทษ การพักโทษ ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจ เช่น การมอบใบประกาศนียบัตร เพื่อเป็นการทำให้เขาเหล่านั้นสามารถ

นำไปกิจกรรมนี้ไปยื่นประกอบการพิจารณาตามกระบวนการของทางเรือนจำได้ ซึ่งสิทธิประโยชน์นี้สามารถสร้างจุดสนใจและแรงจูงใจได้มาก ดังคำกล่าวของ เพชรรัตน์ อิงค์สารมณี (2551, น. 104) สิ่งที่เป็นปัญหามากสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตร คือ กลุ่มผู้ต้องขังขาดแรงจูงใจในการเข้าโปรแกรมตามหลักสูตร หากไม่มีนโยบายด้านการสร้างแรงจูงใจ ดังนั้น การให้สิทธิประโยชน์แก่กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านี้จึงเป็นการสร้างความสนใจในการฝึกอบรมได้

3. นโยบายการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้สำหรับการฝึกอบรมอาชีพ นโยบายในการส่งเสริมและรูปแบบองค์ความรู้ที่ผู้ต้องขังควรได้รับ ขาดการส่งเสริมและรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน เช่น ด้านนโยบายของกรมราชทัณฑ์ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านนโยบายย่อย ๆ ซึ่งจะปรับเปลี่ยนรูปแบบไปทุกปี แต่ด้านนโยบายหลักที่พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมนั้นยังพอดำเนินการต่อไปได้ เช่น การควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี การพัฒนาผู้ต้องขังผ่านการฟื้นฟูพฤติกรรมเสียจะมีหลักสูตรย่อยซึ่งจะปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายของผู้บริหาร ส่งผลทำให้การส่งเสริมและการพัฒนาของผู้ต้องขังผ่านการฝึกอบรมนั้นไม่สามารถดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องได้ในระยะยาว และยังเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมด้านพัฒนาพฤติกรรมเสียต่าง ๆ ที่จำเป็น ซึ่งไม่สอดคล้องกับคำกล่าวของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ (2545, น. 211) ที่กล่าวว่า การนำองค์ความรู้และรูปแบบการบริหารจัดการมาใช้ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนในเรื่องของทรัพยากรการบริหาร (Management resources) จะประกอบไปด้วย 1.คน (Men) 2.เงิน (Money) 3.วัตถุดิบ (Material) และ 4.วิธีการ/จัดการ (Method/ Management) อันเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องนำเข้ามาในการบริหารเพื่อเป็นการประมวลผลหรือการพัฒนาองค์ความรู้ขององค์กร

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและได้รับการปล่อยตัว

1. การได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพ ความร่วมมือกับทางเครือข่ายภายนอก ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ มูลนิธิ รวมถึงภาคเอกชนในการช่วยเหลือเข้ามาให้ความรู้ ฝึกฝนวิชาชีพ เรือนจำกลางขอนแก่นและเรือนจำอำเภอยังขาดการเชื่อมต่อกับเครือข่ายเหล่านี้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยภายใน 1 ปีจะมีการเข้ามาให้ความรู้ทางอาชีพน้อยมาก เรือนจำควรมีการเสนอนโยบายร่วมกับภาคีเครือข่าย รวมไปถึงภาคเอกชนตามหน่วยงานอุตสาหกรรมในเขตใกล้เคียง ควรเสนอแนะเพื่อให้เอกชนเข้ามาประกอบธุรกิจหรือมีการจัดตั้งโรงงานขนาดย่อมในเรือนจำ ในระหว่างที่ผู้ต้องขังมีการฝึกอบรมทางอาชีพเพื่อที่จะสามารถพัฒนาวิชาชีพและคัดเลือกผู้ต้องขังที่มีฝีมือดีไปทำงาน เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ เป็นการสร้างแรงงาน สร้างรายได้แบบครบวงจร ตั้งแต่รับโทษจนไปถึงได้กับการปล่อยตัว สอดคล้องตามนโยบาย การปฏิบัติงานราชทัณฑ์ของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 (กรมราชทัณฑ์, 2557ก, น. 4-9) ในเรื่องการส่งเสริมและใช้ประโยชน์แรงงานจากกลุ่มผู้ต้องขังให้ออกไปทำงานภายนอกกับภาคเอกชน พร้อมทั้งให้ผู้บริหารเรือนจำและทัณฑสถานเชิญชวนให้ผู้ประกอบการ ห้างร้าน หรือโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาจ้างงานในเรือนจำ ทั้งนี้เป็นการลดรายจ่ายให้กับเรือนจำและสามารถเพิ่มรายได้แก่กลุ่มผู้ต้องขัง

2. เพิ่มทักษะทางอาชีพและสร้างรายได้แก่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและเรียนรู้การทำงานจากการฝึกอบรมอาชีพภายในเรือนจำได้ดี คือ กลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่เคยรับผิดหรือถูกคุมขังในเรือนจำมาก่อน ทำให้เขาสามารถรับรู้ถึงผลเสียจากการกระทำผิดจากครั้งแรก และไม่ยากกลับไปทำผิดซ้ำอีก จึงมีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมผ่านรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพได้ดี รวมถึงการให้ความร่วมมือและประพฤติดนต่อการเรียนที่ดีกว่ากลุ่มที่กระทำผิดซ้ำ ทำให้คนกลุ่มนี้สามารถเพิ่มพูนทักษะรวมไปถึงสามารถพัฒนาฝีมือจากการฝึกอบรม สานต่อในการผลิตสินค้าในเรือนจำออกขายยังภายนอก เพิ่มรายได้ มีเงินเก็บจากค่าตอบแทนการทำงาน และส่งผลให้เขาเหล่านี้นำผลงานที่ได้ขอการลดโทษ หรือลดวันรับโทษลงได้ ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญศิลป์ วาสนุมา (2546, น. 26) กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงาน คือ พลังทั้งจากภายในและภายนอกของบุคคล ซึ่งสามารถกระตุ้นพฤติกรรมให้บุคคลนั้นทำในสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความเต็มใจ และเป็นไปตามกระบวนการจูงใจของแต่ละบุคคล

วัตถประสงค์ที่ 3 อุปสรรคของการจัดการคุ้มครองและการสงเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังและผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว

1. ทรัพยากรสำคัญในการฝึกอบรมอาชีพ โดยภาพรวม การดำเนินการในการจัดฝึกอบรมของเรือนจำกลางขอนแก่นและเรือนจำอำเภอฟลควรมีทรัพยากรที่พร้อมในทุก ๆ ด้าน แต่กลับพบอุปสรรคคือ สถานที่จัดการฝึกอบรมที่มีจำกัด โดยทางเรือนจำขอนแก่น และเรือนจำอำเภอฟลควนั้นมีผู้ต้องขังรวมหลายคดีจำนวนมาก ทำให้สถานที่และทรัพยากรในการจัดการดูแลเป็นไปอย่างยากลำบาก ซึ่งส่งผลทำให้การดำเนินการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพต้องใช้พื้นที่อย่างจำกัดและเกิดความแออัด ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของผู้ต้องขัง และทำให้ประสิทธิภาพในการฝึกอบรมลดน้อยลง ทั้งยังพบว่าอุปกรณ์รวมถึงเครื่องมือที่มีอยู่นั้นไม่ตอบโจทย์ต่อกลุ่มผู้ต้องขังเท่าที่ควร เป็นอุปกรณ์ที่ใช้งานมาหลายปี ขาดการบูรณะและปรับปรุงเครื่องมือที่จำเป็นต่อการใช้งานในระยะยาว ทำให้ประสิทธิภาพในการฝึกอบรมนั้นอย่างยากลำบากและขาดประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น อุปกรณ์สำหรับเครื่องมือช่างที่เก่า ถูกใช้งานมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้อาจเกิดความอันตรายต่ออยู่ใช้งานได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตร อวະกุล (2540 : 43) ได้กล่าวถึง ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรมว่า สถานที่ที่เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพควรประกอบไปด้วย 1. ห้องอบรม โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ 2. ความสะอาด สามารถจูงใจให้เกิดความตั้งใจฝึกอบรม 3. ห้องอบรมมีเพียงพอ 4. จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม 5. สื่อการสอน อุปกรณ์มีความสะดวก เหมาะสมในการเรียนรู้ จึงจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการและคุณภาพสำหรับผู้ฝึกอบรมได้

2. เจ้าหน้าที่/บุคลากรของเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้ฝึกสอนขาดความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทำให้บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่จะมารับผิดชอบการกำกับดูแลมีไม่มากพอในการควบคุมฝึกอาชีพ จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดอุปสรรคด้านบุคลากรหรือทรัพยากรบุคคลขึ้น ส่งผลทำให้ประสิทธิภาพในการสอดส่อง ดูแลและควบคุมผู้ต้องขังนั้นลดน้อยลง และบางกรณีเรือนจำจำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความชำนาญในสายงานนั้น ๆ มาฝึกสอน เนื่องจากยังหาเจ้าหน้าที่ที่ชำนาญเฉพาะทางไม่ได้ หรือการขาดแคลนกำลังคนขาดตำแหน่งที่จะมารับผิดชอบในการทำหน้าที่ในสายงานนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2555) ได้ศึกษา การติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ต้องขังหญิงภายใต้ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยเรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและสิ่งที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องการให้ส่งเสริมและสนับสนุน เช่น เพิ่มจำนวนบุคลากรให้มากขึ้น ปัจจุบันอัตรากำลังไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้องกับปริมาณของกลุ่มผู้ต้องขังที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ทำให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมีภาระงานหลายด้าน ทั้งด้านการกำกับควบคุมและการแก้ไขเพื่อฟื้นฟู ทำให้การอบรมให้ความรู้ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กลุ่มผู้ต้องขัง กลุ่มผู้ต้องขังมีปริมาณมากเกินความจุณล้นเรือนจำ ทำให้ผู้ต้องขังมีความเป็นอยู่ในสภาพแออัด เนื่องจากพื้นที่และสถานที่ที่ใช้งานการฝึกอบรมมีจำกัด ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำในการจัดการอบรมด้านพหุติสนัยผู้ต้องขัง จึงไม่สามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังเข้าอบรมในจำนวนมาก ๆ ได้ ทางเรือนจำจึงต้องเคลื่อนย้าย ระบายผู้ต้องขังอยู่ตลอด จึงทำให้กลุ่มผู้ต้องขังบางส่วน ไม่สามารถรับการอบรมได้ตลอดจนจบหลักสูตร ดังคำกล่าว อธิบดีกรมราชทัณฑ์ที่กล่าวเรื่องนโยบายการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ประจำปี 2557 (กรมราชทัณฑ์, 2557ก, น. 4-9) ซึ่งเห็นว่า ในรอบหลายปีที่ผ่านมา การปฏิบัติหน้าที่ของราชทัณฑ์อยู่ภายใต้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมายที่ต้องเผชิญมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งกลุ่มผู้ต้องขังที่ล้น

เรือนจำ ความไม่พร้อมของสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยรูปแบบการฝึกอบรมสำหรับผู้ต้องขัง

4. การจ้างงานกลุ่มผู้ได้รับการปล่อยตัว โดยภาพรวม สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มโรงงานหรือภาคเอกชนไม่เลือกจ้างผู้ได้รับการปล่อยตัวที่ผ่านการฝึกอบรมอาชีพตามสายงาน เนื่องจากไม่มีความเชื่อมั่นหรือไว้วางใจมากพอที่จะจ้างทำงาน ซึ่งมาจากสังคมส่วนใหญ่ยังคงไม่ให้การยอมรับมากพอ จึงกล่าวได้ว่า ควรจัดรูปแบบการส่งเสริมผ่านการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ทั้งเรื่องการสร้างความเชื่อมั่นจากการทำงานและความน่าเชื่อถือในการทำงานให้แก่ผู้ประกอบการ โรงงาน หรือผู้จ้างงานแรงงาน ในรูปแบบออนไลน์ หรือการประชาสัมพันธ์ที่สามารถกระจายได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สอดคล้องกับแนวคิดการยอมรับของ นิตา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาร (2019, อ้างอิงถึง Roger, 1983) ที่อธิบาย เรื่องการยอมรับผู้พ้นโทษให้สามารถเข้าทำงานในองค์กรต่าง ๆ ได้ คือ การให้คนในครอบครัว สังคม ได้ตระหนักและรับรู้ข่าวสารเรื่องของการฝึกอาชีพและการฟื้นฟูกลุ่มผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวจากเรือนจำ ว่า เขาเหล่านั้นพัฒนาตนเองดีขึ้น มีศักยภาพในการออกมาประกอบอาชีพ ซึ่งอาจได้รับข่าวสารจากสิ่งพิมพ์ หรือทางออนไลน์ เมื่อเริ่มการประชาสัมพันธ์ สังคมเริ่มให้ความสนใจในหลักคิดใหม่ ๆ จนถึงขั้นอาจพิจารณาไตร่ตรองรับเขาเหล่านั้นเข้ามาทำงานได้หรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้วจึงตัดสินใจทดลองรับผู้ต้องเข้าทำงาน โดยที่ไม่ได้เป็นพนักงานเต็มตัว แต่ให้อยู่ในขั้นทดลองงานดูก่อน ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนสำคัญ ที่เขาเหล่านั้นจะได้แสดงให้เห็นถึง การมีพัฒนาการ มีศักยภาพของตนเองจนผู้ประกอบการยอมรับว่าได้ประโยชน์จากการรับเข้าทำงานหรือไม่ ก็จะนำไปสู่ขั้นตอนของการตัดสินใจปฏิเสธหรือรับเข้าทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เรือนจำควรพัฒนาทรัพยากรที่มีความสำคัญ และเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังได้อย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็น บุคลากร/เจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญเฉพาะทางอุปกรณ์/เครื่องมือที่ใช้สำหรับการฝึกอบรมอาชีพที่เพียงพอและทันสมัย รวมไปถึงสถานที่ฝึกที่โปร่งโล่งและมีอากาศถ่ายเทสะดวก เช่น สถานที่นอกเรือนจำ มีการดำเนินการจัดเตรียมไว้เพื่อใช้สำหรับจัดการฝึกและมีการดูแลจากเจ้าหน้าที่จากเรือนจำอย่างเข้มงวด จัดรูปแบบสถานที่เฉพาะในการจัดฝึกอบรม โดยแยกประเภทวิชาชีพเป็นหมวดต่าง ๆ จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ และรองรับผู้ต้องขังในแต่ละหลักสูตรได้มาก

2. เรือนจำควรมีการดำเนินงานจัดรูปแบบฝึกอบรมอาชีพเชิงปฏิบัติการ เปิดการประชุมร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น การเป็นเจ้าของกิจการหรือธุรกิจส่วนตัว ประกอบอาชีพอิสระ จัดรูปแบบ แผนทางธุรกิจ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่ใกล้ได้รับการปล่อยตัวนั้นสามารถที่จะขอทุนสนับสนุนจากรัฐเพื่อนำไปเปิดกิจการได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในอนาคต

1. เรือนจำ กรมราชทัณฑ์ควรทำการศึกษาเชิงลึกผ่านรูปแบบการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรการฝึกอบรมทางอาชีพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังแต่ละประเภท ที่ส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถเป็นแรงจูงใจในการสร้างอาชีพสำหรับผู้ได้รับการปล่อยตัวที่เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้จริง

2. เรือนจำ กรมราชทัณฑ์ควรทำการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเรือนจำให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับผู้ต้องขัง รวมถึงการพัฒนาศักยภาพ รวมไปถึงการพัฒนาทรัพยากรภายในเรือนจำให้เกิดความเหมาะสมต่อการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

3. เรือนจำ กรมราชทัณฑ์ควรทำการศึกษาเชิงลึกในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในการพัฒนา ปรับปรุงพฤติกรรมผ่านการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขังแบบบูรณาการกับงานอาชีพ ได้แก่ วิทยากร/ผู้ฝึกสอน ผู้เชี่ยวชาญสาขาอาชีพต่าง ๆ สถานประกอบการ ตลาดแรงงาน เป็นต้น

References

- Arwakul, V. (1997). *Trianing: Training and personal development manual*. 2nd ed., Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Department of Corrections. (2005). *Annual Action Plan 2005*. From http://www.correct.go.th/cop-Bank/page_15.htm.
- Department of Corrections. (2012). *United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders*. from https://www.pscilib.com/pti/opac_css/index.php?lvl=publisher_see&id=143.
- Department of Corrections. (2014). *Organizational Governance: Correctional Operations Action Plan 2014*. Department of Corrections, chapter 1 Ngor., Pages 4-9.
- Ingkhasaramanee, P. (2008). *Problems with the inmates' rehabilitation program in the Department of Corrections*. Master of Social Work Program in Social Welfare Administration and Policy, Faculty of Social Administration, Thammasat University.
- Institute for Skill Development. (2019). *Vocational training*. from <https://www.dsd.go.th>.
- Juntaramanee, W., Pongkaew, P., and Muangprasit, P. (2020). A Study of the Operational Results of Tiled Vocational Training Course for Male Prisoners: A Case Study of Chiang Mai Central Prison. *Journal of Humanities and Social Sciences*; 2020, 9(2), 24-37.
- Lertpanichpun, S. (2017). Guidelines for developing Legal Protection of Rights and Assistance of Ex-Offenders in Thailand. *Journal of Social Work*, 24(2), 193-226.
- Nakfon. P. (2019). *Welfare for Thai Inmates*. Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University, 22(1), 74-89.
- Ngernklay, P., and Srisomsap, P. (2016). The Study of Ex-convicts support organization project. *Journal of Thai Justice System*, 9(2), pages 45-61.
- Panyanee, W. (2021). Vocational Training for Prisoners' Rehabilitation under Thai Penalty Law. *Journal of Nakhon Ratchasima College Humanities and Social Sciences*, 15(2), 42-42.
- Saengcharoensap, K. (2021). *Prison privatization to create careers for Prisoners and after their acquittal*. *Rangsit Journal of Law and Society*, 3(3), 60-73.
- Sereerat, S., and Hirankitti, S. (2002). Office Management: New office management. from <http://library.nhrc.or.th/ULIB/dublin.php?ID=4673>.
- Silarat, N., Boonsathorn, W. (2019). *Factors and Benefit for Organizations in Hiring Former Convicts to Work in Organizations*. Graduate School of Human Resource

- Development, National Institute of Development Administration. from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HRODJ/article/download/152158/156944>.
- Sriwannawit, C., Sutthinarakorn, W., Jeerapattanatorn, P. and Khomsod, S. (2021). *Vocational Process for a Better life Preparation of Prisoners after Imprisonment*. Philosophy, Faculty of Education, KasetsartUniversity, Bangkok.
- Suttiyotin, N. (2015). *Criminology Throry (Unit 6)*. Criminal Law and Criminology, Sukhothai Thammathirat Open University.
- Vasboonma, C. (2003). *Motivation and self-actualization need to be members of board of basic educational commission*. Master of Education, Department of Educational Administation, Graduate School, Silpakorn University.

